

Bijlage 1: gemeentelijke rollen en verantwoordelijkheden bij de totstandkoming van een dorpsontwikkelingsvisie

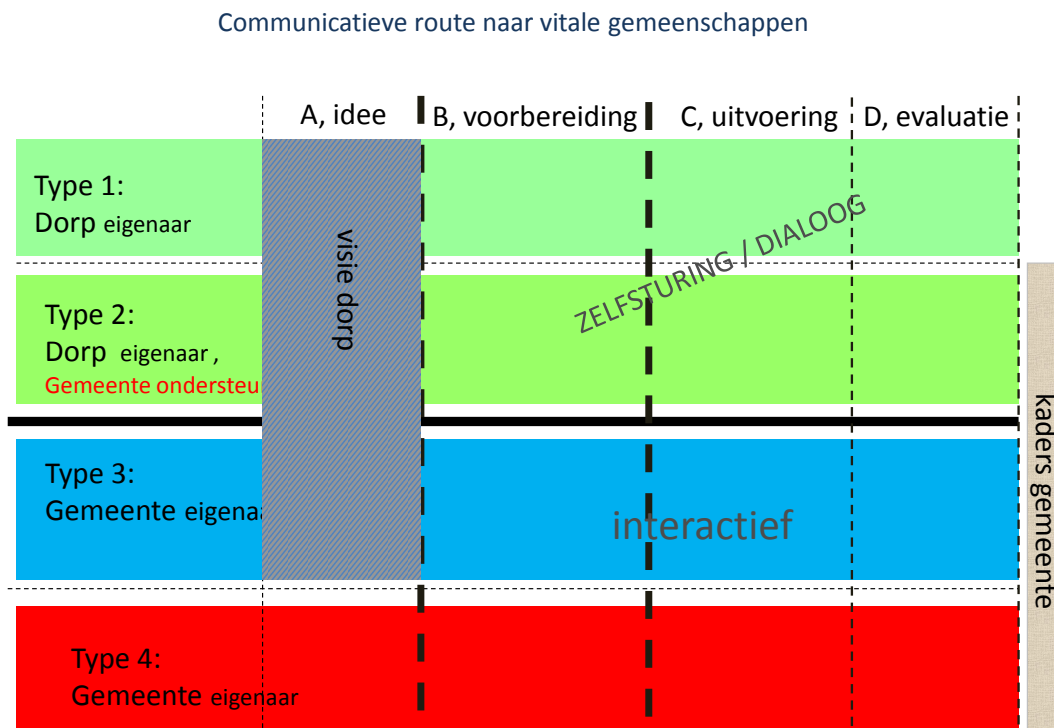
Context

In de Wissels Om worden steeds twee basis posities onderscheiden, de overheid – burger relatie en de burger - burger relatie. Dat is een eenvoudig denkmodel om een principiële onderscheid te kunnen maken tussen de overheid in de relatie tot burgers enerzijds en anderzijds de gemeenschappen die een eigen wereld vormen anderzijds.. De idee is dat burgers zelf gemeenschap vormen en dat die burgers bewust tegen de gemeente zeggen: dit kunnen we wel zelf en daar hebben we hulp nodig. Wanneer dat onderscheid niet wordt gemaakt valt, zeker in een tijd van veel hulp vragen, het onderscheid tussen overheid en gemeenschap weg. Het eigenaarschap van zaken en processen wordt daarmee ongewenst diffuus.

In Peel en Maas is met de kernwaarde zelfsturing een principiële keuze gemaakt om die eigenheid van gemeenschappen te zien en te versterken. Daarbij is het begrip gemeenschap breed op te vatten: twee entiteiten (burgers, verenigingen, ondernemers) of meer kunnen een gemeenschap vormen. In Peel en Maas is ook gekozen voor het benadrukken van gemeenschappen en de identiteit van kernen. Gewoon omdat veel gemeenschapszin nog zit verbonden met de kernen.

Nu is de vraag hoe doen we dat? Welke actoren vanuit de gemeente verhouden zich tot die gemeenschappen en hoe zit het met de overheid – burger relatie, met de productie waarmee wij vaak ook bij dezelfde burger komen? En wanneer ben je als bestuurder en/of ambtenaar aanwezig en in welke rol? Daarvoor is een denkmodel ontwikkeld. Simpel om te kunnen duiden hoe het zit, wanneer we in welke rol zijn en wie op welk moment wat doet.

Het model:

Horizontaal lopen de balken die aangeven wie over iets gaat en eigenaar is, de verticale assen geven de onderscheiden fases van planvorming en de beslismomenten waarbij er al dan niet tot een volgende fase wordt overgegaan weer. In deze notitie duiden we de kwadranten om de verschillende rollen makkelijk te kunnen benoemen.

Type 1, dorp is eigenaar en doet het zonder hulp. Denk hierbij aan een verenigingenoverleg etc. (gemeente verhoudt zich wel en heeft uitsluitend communicatieve rol)

Type 2, dorp is eigenaar en vraagt gemeente om ondersteuning. Het gemeenschapshuis waarbij eigenaarschap en exploitatieverantwoordelijkheid bij gemeenschap is en gemeente helpt bij investering is voorbeeld.

Type 3, gemeente is eigenaar en vraagt burgers om mee te doen zowel bij het maken van beleid als ook bij uitvoering. Denk bijvoorbeeld aan het opstellen van een WMO-verordening (regelgestuurde overheid)

Type 4, de gemeente vraagt burgers niet om ondersteuning (maar geeft wel goede informatie), denk aan handhavingacties, belasting aanslagen, paspoorten etc.

Verschillende rollen:

De portefeuillehouder gemeenschapsontwikkeling, is verantwoordelijk voor de werking van de burger - burger relatie en stuurt op goede rol invullingen. Faciliteert met name de procesondersteuning van de kernen mede door beschikbaarstelling van out of pocket geld of ambtelijke ondersteuning in de idee fase. Is als portefeuillehouder namens college verantwoordelijk bij het beslismoment bij de overgang van A naar B.

communiceert met de kern over de facetten die vanuit de gemeente worden ingebracht en stemt af met gemeenschapsprocessen (in het overzicht type 2 en 3 activiteiten). De kernfoto is ondersteunend aan die rol.

De gemeenschapsondersteuner: (externe) opbouwwerkers verzorgen de rol van ondersteuner, vragensteller in de gemeenschap om processen te begeleiden. Via de Wissels Om is met de zogenaamde kerngesprekken op veel plaatsen een nieuwe dynamiek gegeven aan het proces om zelf de toekomst te bepalen, de route naar vitale gemeenschappen.

Bij de gemeente is er **de regisseur gemeenschapsontwikkeling en zelfsturing**: hij zorgt voor afstemming tussen de diverse rollen en fasen (en maakt daartoe een kernfoto met collega's uit diverse teams). Dit geldt zowel voor het college alsook ambtelijk. Hij is daarnaast ook aanspreekbaar voor de fracties en raadsleden. Tevens is de regisseur opdrachtgever voor de gemeenschapsondersteuners. Daartoe gebruikt hij het middel van de Werkplaats Gemeenschapsontwikkeling (als opvolger van de proeftuin zelfsturing)

De ambtelijk professional is op verzoek van de gemeenschap adviserend aanwezig bij type A1, A2, A3 activiteiten, is ambtelijk verantwoordelijk voor Type B2 projectleider/adviseur aan college en type B3 als projectleider.

De ontwikkeling van een dorpsvisie en de door de gemeente te zetten stappen

Vanuit gemeenschap ontwikkeling ontstaat iets in het dorp, het maken van een droom. (in uitersten van dit proces: aan de ene kant zijn er kartrekkers vanuit de kern die het communicatieve proces in de kern trekken (dorpsoverleggen) tot aan de andere kant de situatie waarin er geen echte kartrekkers zijn en de positie die gekozen wordt is vanuit de kern er één is van 'gemeente, jij bent verantwoordelijk').

In een ideaal volgtijdelijk proces kunnen we de volgende stappen onderscheiden. Natuurlijk is de praktijk dat we steeds heel scherp moeten “zien” waar we staan om de juiste rol te kunnen oppakken.

Stap 1, De ideefase: dorp formuleert de eigen toekomst, en heeft het ook over zaken in het dorp die van de gemeente zijn. Het gaat hierbij dus ook om kwadranten A3, naast uiteraard kwadranten A1 en A2. Het dorp kan ook met gemeente in gesprek om zaken van A3 naar A2 of A1 te krijgen.

Actoren, dorp, gemeenschapondersteuner, eventueel professionele ambtelijke advisering.

Stap 2, de beslislijn tussen A en B.

De **portefeuillehouder gemeenschapontwikkeling** neemt de dorpsvisie in ontvangst en is vervolgens verantwoordelijk voor het intern proces. **De raad zal op voorstel van het college een besluit** nemen en principe-uitspraken doen. De gemeente geeft daarmee antwoord op de ideeën en voorgenomen projecten in het plan en geeft aan of ze er wel of niet aan zullen meewerken. Deze antwoorden zijn gebaseerd op de bestaande gemeentelijke kaders zoals de raad die heeft vastgesteld. (het is dus géén kwestie van u vraagt en wij, gemeente, draaien. Het college en de raad gaan over de investeringen die een gemeente moet doen!). De portefeuillehouder gemeenschapontwikkeling doet een voorstel via het college aan de raad.. Schematisch wordt het antwoord bij B1: “kern veel succes”. bij B2: “kern onze kaders zijn zo dus je krijgt “dit antwoord” als je verder gaat”. Bijv. investeringssubsidie bij gemeenschapshuis. Bij B3 zal de gemeente moeten bepalen of en wanneer een project wordt opgepakt, bijvoorbeeld herinrichting van een gebied.

Stap 3, B2 dorp pakt project op en bereidt subsidieaanvraag voor. De inhoudelijk ambtenaar zal adviseren aan college en zondig raadsvoorstel inbrengen.

Stap 4, B3 ambtelijk projectverantwoordelijke neemt initiatief om project voor te bereiden.

Stap 5, beslislijn tussen B2 en C2, ambtelijk verantwoordelijk doet voorstel aan college en stemt af met de **inhoudelijk verantwoordelijk portefeuillehouder**. Bijvoorbeeld portefeuille openbare ruimte voor fysieke projecten in de ruimte. Normale spelregels worden gevolgd voor vraag of ook raad een beslissing moet nemen (kaders of krediet).

Stap 6, beslislijn tussen B3 en C3. Ambtelijk projectleider brengt op gebruikelijk wijze via inhoudelijk verantwoordelijk portefeuillehouder [projectuitvoering voor besluitvorming in procedure bij college en zo nodig raad.

Stap 7, C3, uitvoering project door gemeente op gebruikelijke wijze **door verantwoordelijk projectleider** in afgesproken interactie met portefeuillehouder/college.

Door deze wijze van werken ontstaat veel draagvlak bij de bevolking. Bij type 1 en 2 activiteiten zijn ze de initiatiefnemers. Zonder dat gebeurt er niets. Bij type C2 en C3 ontstaat veel betrokkenheid bij door de gemeente uit te voeren projecten, simpel omdat zijzelf bij C1 het initiatief hebben genomen. We krijgen dan ook de ruimte om met veel gevoel voor inbreng van de burgers projecten te realiseren. We noemen dat van donkerblauw, een project wat zonder veel betekenisvolle bijdragen van burgers door de overheid wordt uitgevoerd naar lichtblauw, een project dat binnen de o.a. de financiële kaders van de gemeente zo maximaal mogelijk vorm wordt gegeven door betrokken burgers. Kortom zowel in hun eigen functioneren, zelfsturing type 1 en 2, alsook bij burgerparticipatie, type 3, ontstaat door deze wijze van werken maximale burgerbetrokkenheid, zowel voor het gemeenschapsdeel alsook het overheidsdeel.

Sturen op meer type 1 en 2, door helder te zijn over wat wel en niet bij type 3 hoort geeft ruimte aan burgers om hun eigen gemeenschap vorm te geven.